

Växtodlingsenheten
Malin Ljungström

Plant Genetic Systems N.V.
Nazarethse Steenweg 77
B-9800 Astene (Deinze)
BELGIEN

Avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad höstraps (*Brassica napus*) 1998/1999

Plant Genetic Systems N.V. (PGS) har i skrivelse den 26 mars ansökt om tillstånd att under 1998 och 1999 få genomföra följande avsiktliga utsättning:

- Vinterhärdighetstest av genetiskt modifierad höstraps, som med hjälp av genteknik tillförts gener för hansterilitet, återställande av fertilitet samt glufosinatammoniumtolerans (herbicidtolerans). PGS avser utföra försöket på en yta av maximalt 2,25 ha på Stora Bjällösa, Linköpings kommun under perioden augusti 1998 till och med maj 1999.

Remissinstanser

I ärendet har följande remissinstanser beretts tillfälle att avge yttrande: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen (KemI), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU, Inst f växtförädling), SLU (Inst f växtodlingslära), Lunds universitet (Ekologiska institutionen), Stockholms universitet (Enh f populationsgenetik), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Naturskyddsföreningen och Ekologiska lantbrukarna.

Följande remissinstanser tillstyrker ansökan: Gentekniknämnden, SLU, Inst för växtodlingslära och Naturvårdsverket.

Naturskyddsföreningen avstyrker ansökan, med motivering att herbicidtoleranta växter missgynnar utvecklingen av miljövänliga produktionssystem, samt anför risken för okända effekter av de införda generna.

KemI och Lunds universitet tar inte ställning vad beträffar den avsiktliga utsättningen.

Övriga remissinstanser har inte inkommit med yttrande.

Enligt 10 § förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer har Europeiska gemenskapernas kommission underrättats om ansökan.

RisKFörebyggande åtgärder

Av ansökan från PGS framgår följande i fråga om riskförebyggande åtgärder:

- För att minimera spridning av transgent frö och pollen i samband med sådd och odling kommer följande åtgärder att vidtagas:
 - En bård om två meter omodifierad höstraps kommer att omgärda den genetiskt modifierade höstrapsen.

- Vid sådd kommer påfyllning av såmaskinen att ske innanför skyddsårderna. Därefter kommer en noggrann rengöring av såmaskinen att göras innan skyddsårderna sås ut. Överblivet transgent utsäde samlas in och returneras till gårds-kontoret där det kommer att förvaras på ett säkert sätt.
- Rapsen kommer att plöjas ned innan blomning.
- Utsättningsytan kommer att bevakas efter avslutad utsättning och all uppkomst av spillplantor eller med raps närbesläktade arter kommer att förstöras innan blomning genom mekanisk eller kemisk bekämpning.

Tidigare försöksresultat

Av de rapporter som bolaget lämnat över tidigare års utsättningar med denna genetiskt modifierade höstraps framgår bland annat att inga utmärkande skillnader mellan den modifierade sorten och andra omodifierade sorter av höstraps kunnat påvisas vad avser tillväxt, vigör, morfologi eller mottaglighet för skadegörare och sjukdomar.

Skäl för beslutet

Enligt 6 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer får avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer ske endast efter tillstånd enligt denna lag.

I 7 § nämnda lag stadgas att ett tillstånd får lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt och etiskt försvarbar.

Av 20 och 21 §§ förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer framgår att Jordbruksverket är tillståndsmyndighet för verksamhet av aktuell art.

Jordbruksverket gör följande bedömning ifråga om den aktuella ansökan om avsiktlig utsättning under 1998/1999.

Den aktuella grödan, höstraps, har med hjälp av genteknik tillförts gener för hansterilitet, återställande av fertilitet och tolerans mot ogräsbekämpningsmedlet glufosinatammonium (herbicidtolerans).

Då avsikten med den aktuella utsättningen är att testa vinterhärdigheten hos de genetiskt modifierade höstrapslinjerna kommer plantorna, enligt PGS, att plöjas ned innan blomning. På så sätt kommer ingen genspridning till andra höstoljeväxter eller korsningsbara närbesläktade arter kunna ske via pollen.

Herbicidtoleransen bedöms endast ge höstrapsen ett ökat överlevnadsvärde i miljöer där glufosinatammonium används, och bedöms sålunda sakna relevans för växtens överlevnad i naturen. Generna för hansterilitet och återställande av fertilitet är egenskaper som inte heller förväntas påverka växtens överlevnadsvärde i naturen. Av vad som hittills framkommit bedöms den genetiskt modifierade rapsen i övrigt vara likvärdig med omodifierad höstraps.

Bolaget uppger att utsättningsytan kommer att bevakas under och efter utsättningen och att alla uppkomna spillplantor kommer att förstöras innan blomning genom mekanisk eller kemisk bekämpning.

Någon risk för människors och djurs hälsa vid odling av den genetiskt modifierade höstrapsen bedöms inte föreligga då höstrapsen inte är avsedd att användas som föda eller foder, och eftersom höstrapsen, bortsett från de aktuella införda egenskaperna, bedöms vara likvärdig med motsvarande omodifierad raps.

Med hänvisning till det ovan anförda och vad som i övrigt framkommit av utredningen i ärendet bedömer Jordbruksverket att utsättningen är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt, under förutsättning att hanteringen av försöksplatsen, den genetiskt modifierade höstrapsen och den omodifierade höstrapsen i skyddsårderna genomförs i enlighet med vad PGS angett i ansökan och med iakttagande av nedan angivna villkor. Jordbruksverket anser vidare att utsättningen är etiskt försvarbar.

Beslut

Jordbruksverket beslutar att meddela PGS tillstånd att under perioden augusti 1998 till och med maj 1999 genomföra sökt avsiktlig utsättning av den aktuella genetiskt modifierade höstrapsen. Som villkor för tillståndet skall gälla att utsättningen och hanteringen i övrigt av den aktuella genetiskt modifierade höstrapsen och den omodifierade rapsen i skyddsårderna skall utföras i enlighet med vad PGS angivit i ansökan, såvida annat inte framgår av nedan angivna villkor:

1. Utsättningsytan, vilken inkluderar skyddsårderna, skall mätas ut i förhållande till fasta punkter i landskapet så att den med lätthet kan återfinnas.
2. PGS skall ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner för utsättningens utförande och skötsel, särskilt beträffande nedplöjning av rapsen och efterbehandling av utsättningsytan. En kopia av de skriftliga instruktionerna skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
3. Utöver att påfyllning av såmaskinen med genetiskt modifierade rapsfrön sker på plats, skall även tömning och rengöring ske på plats efter sådd med sådana frön. Inom en vecka efter det att sådden slutförts, av såväl den genetiskt modifierade rapsen som den omodifierade rapsen i skyddsårderna, skall anmälan om detta ha inkommit till Jordbruksverket. Denna anmälan skall innehålla uppgifter om den sådda ytans storlek och sådatum.
4. Under de fyra år som följer efter försökets genomförande får inte oljeväxter odlas på försöksplatsen.
5. Jordbruksverket skall senast en vecka innan nedplöjning kontaktas om datumet för den tänkta nedplöjningen av rapsen som enligt PGS skall ske.
6. PGS skall skriftligen informera den aktuella kommunen samt genom massmedia lokalt informera allmänheten om den planerade utsättningen. Det skall i denna information klart framgå i vilken kommun odlingen utförs. Kopior på den genomförda informationen skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
7. Vid all lagring av genetiskt modifierat frö, oavsett om fröet skall användas vidare eller destrueras, skall det genom märkning klart framgå att det är frågan om genetiskt modifierade organismer.

8. För utsättningens genomförande, från sådd till destruktion, och den efterföljande hanteringen av såväl platsen för utsättningen som genetiskt modifierat växtmaterial som härrör från den genomförda utsättningen föreligger en rapporteringsskyldighet för PGS gentemot Jordbruksverket. Rapporteringen skall ha inkommit till Jordbruksverket senast 30 juni 1999. Rapporteringsskyldigheten skall omfatta:

- vidtagna åtgärder och observationer gjorda i utsättningen 1998/1999.
- nedplöjning av rapsen efter försökets genomförande, hanteringen av växtmaterialrester från utförda analyser, lagerhållning, och all destruktion av genetiskt modifierat material som genomförts.
- hanteringen av skyddsåker.
- slutsatser som gjorts av PGS avseende risker för människors och djurs hälsa samt miljön.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas genom skrivelse till länsrätten i Jönköpings län. Skrivelsen skall ställas till länsrätten men skickas eller lämnas till **Statens jordbruksverk, 551 82**

Jönköping. I skrivelsen skall anges vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs. Överklagandet skall ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av handläggaren Malin Ljungström. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit överdirektören Per-Göran Öjeheim, avdelningscheferna Rolf Köhler och Carl Johan Lidén, enhetschefen Gabriella Cahlin samt handläggarna Robert Andrén, Jan Taipalensuu och Göran Öster.

Svante Englund

Malin Ljungström

Övriga upplysningar

Utöver vad som anges i ovan angivna villkor får Jordbruksverket erinra om de aktsamhetskrav som föreskrivs i 4 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer och i 14-16 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:45) om genetiskt modifierade växter.

Jordbruksverket vill därjämte framhålla att ett tillstånd av aktuellt slag inte innebär ett ställningstagande till en eventuell kommande ansökan om marknadsgodkännande.

Slutligen vill Jordbruksverket upplysa om att ett tillstånd av aktuellt slag får, enligt 11 § lagen om genetiskt modifierade organismer, återkallas om någon av de väsentliga förutsättningarna som förelåg när tillståndet meddelades inte längre föreligger eller om något krav som är av särskild betydelse inte har följts.

Kopia till

Gentekniknämnden

Naturvårdsverket

Kemikalieinspektionen

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtförädling

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtodlingslära

Lunds universitet, Avdelningen för teoretisk ekologi

Stockholms universitet, Enheten för populationsgenetik

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Naturskyddsföreningen (SNF)

Ekologiska Lantbrukarna